Przesyłka opłacona gotówką 40%.

Цана і асобнага нумру 15 гр.

# БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

№ 13 | Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: **Вільня, Людвісарская 8—8.** | **Вільня, 20-га сьнежня 1933** | **Выходзіць два разы ў месяц.** | Год I.

Прыймо інтарэсантаў ў рэдакцыі штодзень ад 9-й да 4-й гадзіны. | Цана падпіскі з дастаўкай поштай: у месяц—25 гр., у 3 » —70 », у ½ года—1.30, у 1 год —2.50 | Konto P.K.O. Nr. 144.511 Уласьнік конта—Інж. А. КАРПОВІЧ.

## Нармальнае зьявішча.

„Наша поле кепска родзіць, бедна тут жыве народ"—пісаў калісь з горыччу наш паэт, Якуб Колас. Мімавольна прыходзяць на думку гэтыя словы сёньня, калі Віленшчыну ізноў наведала стыхійнае няшчасьце неўраджаю. Становішча настолькі сур'ёзнае, што нават польская прэса — і віленская і варшаўская — б'е трывогу. Сцьвердзіўшы факт, што *ўраджай збожжа параўнальна з леташнім годам ніжэйшы блізу шшо на палавіну*, абшарніцкае „Слова" піша: „Цешылі сябе, што можа бульба — гэты асноўны харч нашае вёскі — можа яна выручыць. Але, іменна, тут сталася найгоршае: *неўраджай бульбы асягнуў разьмеры нябачанага дагэтуль няшчасьця*". „Трэба глянуць праўдзе ў вочы, — чытаем у эндэцкай „Газэце Варшаўскай"— наперадзе *голад* такі самы, які ўжо двойчы наведваў паўночна-ўсходнія паветы ў гадох 1928—1929".

Сваім разважаньням над становішчам сельскае гаспадаркі Заходняе Беларусі эканаміст „Слова" даў надзвычайна характэрны загаловак: „Неўраджай—нармальнае зьявішча" ці, інакш кажучы, *заўсёдны* неўраджай. Якой-бы горкаю ня была такая ацэнка, але зрабіць яе прымусіла жыцьцё: *вёска Заходняй Беларусі сапраўды трапіла ў паласу пастаянных неўраджаяў.* Дзе прычыны гэтага? Ціж бы вінаватымі былі тут *толькі* капрысы пагоды, як гэта тлумачаць нам некаторыя, з дазволу сказаць, эканамісты? Далёка не! На ўсё гэта ў першую чаргу зложыліся грамадзка-гаспадарчыя абставіны заходня-беларускай вёскі, а стыхійныя няшчасьці толькі *завастрылі* існуючы стан рэчаў. Сапраўды, ціж бы падаткова-зямельная палітыка, якая ня лічылася з магчымасьцямі сялянскіх гаспадарак, але век якое лічыўся на дзесятак—другі гадоў, ціж-бы яна ня дзейнічала больш разрушаюча на выдайнасьць мужыцкіх загончыкаў, чым, напрыклад, адзін-другі мокры ці сухі год?

Атрымаўшы ў спадчыне ад вайны руіны, беларускі селянін не пасьпеў яшчэ адбудавацца, ня здолеў стаць на ногі, як ляглі на яго плечы непамерныя цяжары. І плыў статак на рынак, каб заплаціць падаткі. А нарэшце прыйшоў вось крызіс, цэны на прадукты сялянскай працы зусім упалі, але падаткі асталіся на ранейшай вышыні ды сэквэстратар, праведаўшы дарогу да мужыцкіх хат, мацней налёг. Па вёсках стала ўсё больш і больш *пустых хлявоў*, а штучныя-ж гнаі з неба ня сыплюцца. Вось і сталі таксама пусьцець сялянскія гоні, траціць свае жыцьцёвыя сокі, перасталі багатым плёнам плаціць за мужыцкія мазалі; вось і стала так, што вецер падзьме — і хіліцца сялянская гаспадарка, кволая і нятрывалая.

Справа дабрабыту селяніна-бедняка не вырашаецца толькі такім ці іншым ураджаем. Ураджай у лепшым выпадку адказвае на дужа нескладанае пытаньне: калі выйдзе хлеб—да ці пасьля каляд. *Асновай* усіх зьвязаных з сялянскім жыцьцём пытаньняў, ёсьць *зямля*. Ці можна сказаць, што ў гэтай справе за ўсе мінулыя гады зроблена што-колечы ў дадатнім сэнсе? Камасацыя і парцэляцыя ня вырашылі зямельнага пытаньня, а толькі завастрылі яго, аслабляючы дробных зямляробаў. Можна было нядаўна ў „Слове" чытаць даўжэзарныя 36-странічныя абвесткі ад нога з банкаў аб ліцытацыі мноства дробных парцэляў-дзялянак. Кожная з іх была выпешчаная залатымі сялянскімі надзеямі, зрошаная сьлязьмі і потам крывавым. Так бязьлітаснае жыцьцё разьбівала сялянскія мары пашырыць свой загон гарунска-саматужным шляхам. Ці-ж гэта не руйнавала і не прыводзіла да пустацьветаў?

Так, бяз вырашэньня набалелай справы зямлі ня можа быць і мовы аб пасьпяховай ліквідацыі гэтай нявольніцкай залежнасьці ад найменшага капрысу пагоды. Але сёлета справа неўраджаю стала на парадак дня і патрабуе безадкладнага вырашэньня сёньня-ж. Галадаючыя сяляне, пацярпеўшыя ад неўраджаю вёскі, ня зьбіраюцца паміраць пад зманлівыя песенькі хадэцыі і „культур"-санацыі аб далейшай бясконцай „ашчаднасьці і самавыстарчальнасьці".

Па вёсках гутараць цяпер сяляне аб сваіх злыбедах, радзяцца, каб высунуць перад урадам свае, жыцьцём дыктаваныя, дамаганьні — у першую чаргу: *аслабаненьня галадаючых ад падаткаў і баззваротнае дзяржаўнае дапамогі.*

## За існаваньне і ўзмацненьне ТБШ.

Трэба справу паставіць ясна:

Сутнасьць закідаў, якія робяцца д-ру Марцінчыку — члену Гал. Управа ТБШ, з боку членаў ТБШ, зьяўляецца адбіцьцём барацьбы, якую вядуць беларускія народныя гушчы, за існаваньне і ўзмацненьне сваей масавай, культурна-асьветнай арганізацыі.

ТБШ атрымоўвае ў працягу апошніх гадоў нямала ўдараў. Калі гэтыя ўдары скіраваны **з вонку**, — гэта у абставінах нашага жыцьця, зьяўляецца для масаў зразумелым... Але справа зусім іншая, калі гэтыя ўдары скіраваны **з нутры** — і то ад асоб, якія па свайму становішчу, павінны быць на варце інтарэсаў ТБШ. Тады гэта выглядае на недарэчнасьць. Але калі паглядзець глыбей, „незразумелае" становіцца зразумелым.

Бязумоўна: гутаркі Марцінчыка аб „палітычных момантах" і „статутовых адхіленьнях" былі **шкоднымі** для ТБШ, бо пацьвярджалі няслушныя закіды, якія робяцца пры ліквідацыі гурткоў. **Але гэта не асноўнае. Асноўнае праступленьне Марцінчыка перад ТБШ у тым, што ён у сваім выступленьні і ў сваёй рэзалюцыі** (ня важна калі, як і каму ён яе падаў) **заклікаў да супрацоўніцтва з палянізатарскімі арганізацыямі.**

Гісторыя ТБШ, гісторыя кожнага з яго гурткоў паасобку,—гэта старонка гісторыі барацьбы беларускіх працоўных за родную школу, за родную мову. Гэтая гісторыя пісалася і пішацца ня толькі напружанай працай у немагчыма цяжкіх абставінах.

А тут прыходзіць Марцінчык і прапануе масам добраахвотна (!!) плюнуць на ўсе гэтыя ахвяры, **адыйсьці ад свайго шляху** і добраахвотна ісьці супрацоўнічаць з тымі арганізацыямі, якія, кажучы словамі польскага манархіста Студніцкага, маюць на мэце „przetrawić" (пераварыць) беларускі народ—ясьней кажучы — спалянізаваць яго. **Такія прапановы могуць выцякаць толькі з лягеру ворагаў або іх агентаў.** І таму ясна, што справа ня-толькі ў асобе Марцінчыка. За супрацоўніцтва з палянізатарамі ўжо шэраг гадоў агітуюць Луцкевіч і Астроўскі, а цяпер гэтую самую «ідэолёгію» спрабаваў працягнуць у ТБШ Марцінчык. Гэтым самым **Марцінчык паказаў сябе, як агент „ідэолёгіі" луцкевічаўшчыны ў шэрагах ТБШ** — незалежна ад таго, ці ён фармальна да бел. санацыі належаць—ці не.

Выступаючы так рашуча проціў „супрацоўніцтва" робім тут выразна засьцярогу: мы лічым ня-толькі няшкодным, але нават **карысным і неабходным** для вызваленчага руху беларускіх гушчаў цеснае супрацоўніцтва з польскімі працоўнымі (як і іншых нацыянальнасьцяў) і з іх арганізацыямі. Мы рашуча і з агідай адкідаем шавіністычнае цкаваньне „Крыніцы", якая выказваецца наагул «проціў **супрацоўніцтва** з палякамі». Але лічым неабходным вясьці рашучае змаганьне проціў супрацоўніцтва з тымі арганізацыямі, мэты якіх варожыя для беларускіх масаў. Іменна таму, члены ТБШ, як і наагул працоўныя гушчы, павінны рашуча проці-ставіцца шкоднай палітыцы Марцінчыка, яго дапаможнікаў і тых якія прыкрываюць яго здраду.

* * *

На справе Марцінчыка прабуе спэкуляваць БХД. У сваёй „Крыніцы" яна аблудна літуецца над «узрывам тэй культурнай і грамадзкай работы, якую чэсныя і ідэовыя сябры ТБШ праводзяць сярод беларускіх працоўных масаў». З другога боку яна ўсімі спосабамі стараецца „даказаць" перад кім трэба, што ў ТБШ вядзецца камуністычная праца і такім чынам давясьці да ліквідацыі Таварыства.

З усяго гэтага кожны член ТБШ мусіць зрабіць наступны вывад: побач з намаганьнямі тых, якія спыняюць на кожным кроку працу гурткоў, намаганьні Марцінчыкаў і БХД у аднолькавай меры шкодны для ТБШ. Перамога ўплываў Марцінчыкаў ці БХД вядзе да спыненьня ахвярнай культурна асьветай працы **ў інтарэсах беларускіх народных гушчаў** і раўнялася-б ліквідацыі ТБШ. Кожны чэсны і ідэовы сябра ТБШ разумее, што ідзе змаганьне за самоіснаваньне ТБШ. Разумее такжа, што абараніць Таварыства магчыма толькі ў першую чаргу шляхам ачышчэньня сваіх шэрагаў ад варожых уплываў, шляхам узмацнёнай актыўнасьці сялян і работнікаў у працы ТБШ.

## Апошні акт!

Апошнія тыдні працэсу былі прысьведчаны „доказу", што, быццам, падпал Рэйхстагу быў „сыгналам да рэвалюцыі". Сьведчылі пераважна высокія паліцэйскія чыны: міністэрскія раднікі, камісары паліцыі, шпікі. Арганізатары панурае лейпцыгскае інсцэнізацыі мысьлілі сабе гэтую частку працэсу, як найбольш пераканаўчую, каторая прыкрыла-б скандальна праваленую г. зв. „рэсовую" частку.

Асабліва вялікі скандал здарыўся пры допыце сьведкаў камуністаў з канцлягераў, якія выкрылі цэлы рад паліцэйска-гітлероўскіх „штучак". Сьведка Гільскэ пасьля прачытаньня старшынёй пратаколу кажа: „няпраўда гэта. Ніколі я так не гаварыў. Напісаў гэта наперакор мяёй волі паліцэйскі чыноўнік".

Падчас допыту паліцыянта з Гэнінгсдорфу, дзе напярэдадні пажару начаваў Ван-дэр Люббэ, Дымітраў пасьля дарэмных намаганьняў выцягнуць што-небудзь новае заяўляе: „Тое, што справа прабываньня Ван-дэр-Люббэ ў Гэнінгздорфе ня была расьследавана, — факт. На маю думку, іменна, адгэтуль ішлі ніткі, якія давялі-б да арганізатараў падпалу. Пракуратура не скарыстала з гэтага і такі факт дае многа дагадак. Сёньня ўжо запозна. Сьляды добра зацёртыя".

13 сьнежня распачаліся прамовы абвінавачаньня. Обэрпракурор Вэрнэр апіраецца *в ключна* на паказаньнях трох гітлероўскіх паслоў і ненармальнага сьведкі Грота, якія, быццам, бачылі Торглера ў таварыстве Ван-дэр-Люббэ тут Дымітраў часта ўсьміхаецца і, пазіраючы на пракурора, іранічна ківае галавою). *Старшыня*: „Чаго вы заўсёды ўсьміхаецеся? Гэта—сьвядомае паніжэньне суду. Калі не перастанеце выдалім вас з салі" *Дымітраў* хоча нешта сказаць, але старшыня забараняе. *Обэрпракурор*: „Яму, мусіць, здаецца сьмешным маё абвінавачаньне". *Дымітраў*: „Для мяне асабіста вывады сапраўды сьмешныя". *Старшыня*: „Маўчаць!"

Пры агульным напружаньні обэрпракурор Вэрнэр дамагаецца: *для Ван-дэр-Люббэ кары сьмерці*, **для Торглера—кары сьмерці**; *Дымітрава, Папова і Танева — прапануе з прычыны адсутнасьці доказаў віны зусім апраўдаць.*

Пасьля прамовы адвакатаў выступілі ў суботу 16 сьнежня ўсе падсудныя за вьняткам Ван-дэр-Люббэ, які ад апошняга слова адмовіўся. Дымітраў адразу распачаў атаку: „Ёсьць сьцьверджаным фактам, — кажа ён — што ніводзен нармальны чалавек, а тым больш ніводзен нямецкі камуніст, ня думаў 27 лютага аб узброеным паўстаньні". Адносна самога падпалу Дымітраў лічыць, што *Ван-дэр-Люббэ* супольнікаў меў. „Хто ён: камуніст ці анархіст? Люббэ—гэта ўзбунтаваны люмпэн-пралетар. Камуністы гэтак ня робяць і маўчаньням ня ставяць у прыкрае становішча нявінных людзей. Люббэ — вывіхнуты чалавек".

У канцы Дымітраў зазначае, што с ацэнкай обэрпракурора не згаджаецца і дамагаецца ад суду: 1) прызнаць, што баўгараў апраўдвае не з прычыны атсутнасьці доказаў віны, але таму, што сьцьвердзіў *поўную іх нявіннасьць*; 2 прызнаць Ван-дэр-Люббэ здраднікам нямецкага пралетарыяту; 3) прыцягнуць да адказнасьці вінаватых у беспадстаўным арышце Дымітрава і яго таварышоў, а так-жа прызнаць яму адшкадаваньне за няслушнае пазбаўленьне волі і дарэмна страчаны час. Да вывадаў Дымітрава далучыліся падсудныя *Папоў* і *Танеў*.

*Торглер* у гадзіннай прамове зьбіваў „доказы" обэрпракурора Варнэра. „Яшчэ ніколі ня было выпадку—кажа Торглер—каб пракурор *бяз доказу віны* дамагаўся для падсуднага кары сьмерці. Першы гэта выпадак і перайдзе ён у Гісторыю.

Суд закончыўся. Прыгавор будзе прачытаны у суботу 23 сьнежня.

* * *

У СССР, Францыі, Англіі, Амэрыцы, Баўгарыі і іншых краінах шырыцца рух пратэсту. Ад імя народных гушчаў Заходняе Беларусі і мы далучаемся да голасу ўсяго перадавога чалавецтва: **Рукі прэч ад Торглера! Вызваліць Дымітрава, Папова і Танева!**

* * *

P. S.

У апошнюю хвіліну мы атрымалі з вёсак *Нязбодзічы* і *Зарэчаны* (Ваўкавыскі пав.) падпісаныя некалькі дзесяткамі сялян і сялянак пратэсты з дамаганьнем звольніць падсудных лейпцыгскага працэсу.

# Два дакумэнты.

## Лісты у рэдакцыю.

I.

Паважаны грам. Рэдактар!

У № 10 „Беларускае газэты зьмешчана заметка пад загалоўкам „Тое, што сталася“, ў якой аўтар, хаваючыся пад псэудонімам «Тэбэшовец» няпраўдзіва і няслушна апісывае леташні акружны зьезд ТБШ ў Беластоку і мае наступкі.

У імя праўды прашу зьмясьціць у „Беларускай газэце“ наступнае:

Няпраўдай ёсьць, што я на памянёным зьездзе „гаварыў аб статутовых адхіленьнях і палітычных мамэнтах“ у працы гурткоў, сьцьвярджаючы гэтым самым, быццам, дзеяльнасьць паасобных гурткоў вялася паза рамкамі статуту, апраўдываючы, такім спосабам, крокі тых чыннікаў, каторым трэба заўдзячваць сучасны арганізацыйны стан ТБШ“.

Няпраўдай ёсьць, што я „зьяўляюся аўтарам рэзалюцыі, зьмешчанай у польскай часопісі „Справы Народовосьцёвэ“, бо такой рэзалюцыі і ня было.

Няпраўдай ёсьць, што я „ні словам не заікнуўся супроць удзелу сяброў Галоўнае Управы ў хадэцкіх палітычных выступленьнях („выкарыстаньне юбілею Купалы і Коласа, сьвяткаваньне 15 угодкаў БНР“),—быццам моўчкі апрабуючы гэта.

Няпраўдай ёсьць, што я „да сёньняшняга дня моўчкі згаджаюся на ўвядзеньне ТБШ — на перэкор волі нізоў — у хадэцкі нацыянальны камітэт“.

Затое:

Праўдай ёсьць, што на зьездзе я інфармаваў прысутных сяброў аб тым, што ўлады зачыняючы, або завешываючы гурткі, ці стасуючы іншыя рэпрэсіі да ТБШ, вельмі часта аб'ясьняюць свае пастуркі, быццам, „статутовымі адхіленьнямі, ці палітычнымі момэнтамі“ ў працы тых гурткоў ТБШ.

Паведамляючы аб гэтым, я заклікаў сяброў, каб у будучыні, калі-б зьяўляліся паасобныя адзінкі ў радох ТБШ імкнучыяся ісьці па лініі, спрыяючай тасаваньню рэпрэсіяў да ТБШ, — запраўды ўносячы „статутовыя адхіленьні“ ці „палітычныя моманты“ ў працу ТБШ, то заклікаў—даць атпор гэтым адзінкам, вядучы працу, як і раней, паводле статуту, трымаючыся культурна-асьветнага шляху.

Праўдай ёсьць, што на зьездзе прадстаўнік улады неспадзевана высунуў пытаньне аб выпадку збройнага выступленьня на шасе Беласток-Гарадок, дзе падазронны ім таксама ўдзел сяброў ТБШ, калі сяляне абстрэліваючы аўтобус, адбілі ў паліцыі арыштованага. Пры гэтым прадстаўнік улады зазначыў, што ў аўтабусе знаходзіліся жанчыны з дзяцьмі, жыцьцё якіх было наражана на небясьпеку, гэтым высоўваючы і падчырківаючы асноўны сэнс свайго наступнага жаданьня: каб мы выказалі свае адносіны да гэтага здарэньня, узалежніваючы ад гэтага магчымасьць далейшае працы ТБШ.

У адказ на гэтае жаданьне я адказаў, што не ўваходзячы ў ацэнку факту ці матываў здарэньня на шасе Беласток-Гарадок, я, як чалавек, выказываюся проціў такіх дзеяньняў, падчас якіх непатрэбна наражаецца на небясьпеку жыцьцё нявінных жанчын з дзяцьмі.

Рэзалюцыяў-жа было дзьве. — Адна аб высылцы прывітальнай тэлеграмы на акадэмію ў Менск Купале і Коласу з прычыны іх юбілею. Рэзалюцыя была прынята і тэлеграма выслана. Другая — аб высылцы прывітальнай тэлеграмы Бр. Тарашкевічу, як закладчыку ТБШ. Гэную рэзалюцыю прадстаўнік улады забараніў.

Праўдай ёсьць, што я на зьездзе нічога не гаварыў „супроць удзелу сяброў Галоўнае Управы ў хадэцкіх палітычных выступленьнях (выкарыстаньне юбілею Купалы і Коласа, сьвяткаваньне 15 угодкаў БНР),—бо ня было аб чым гаварыць дзеля таго, што юбілей і сьвяткаваньне адбыліся пасьля Беластоцкага зьезду: зьезд быў 20 лістапада 1932 г. а юбілей 27 лістапада 1932 г., сьвяткаваньне-ж 15 угодкаў БНР аж у 1933 г. 25 сакавіка.

Праўдай ёсьць, што я не прымаў ніякага удзелу ў хадэцкіх сьвяткаваньнях юбілею, Купалы і Коласа і ў сьвяткаваньні 15 угодкаў БНР. а таксама ніколі сам не прыймаў удзелу і нікога не ўпаважняў удзельнічаць у нарадах з хадэкамі аб уводзе ТБШ у хадэцкі Нацыянальны Камітэт.

17 лістапада 1933 г.

(—) *Д-р Мікалай Марцінчык*
Сябра Галоўнае Управы ТБШ.

II.

Паважаны гр. Рэдактар!

Паседжаньне Акружнае Управы ТБШ у Беластоку 28 лістапада сцьвердзіла, што прынятая пры няпоўным складзе Акружнае Управы пастанова з дня 12. XI. 33 г., адносна артыкулу, зьмешчачага ў „Беларускай Газэце“ пад загалоўкам „Тое, што сталася“, зьяўляецца няслушнаю.

Акружная Управа, разгледзяўшы гэты артыкул у поўным сваім складзе, катэгарычна сьцьвярджае, што артыкул „Тое, што сталася“ зусім адпавядае праўдзе, а зробленыя закіды Марцінчыку і Лукашыку зьяўляюцца слушнымі.

Сэкрэтар (—) *В. Лешчынскі.*

Беласток 1. XII. 33.

**Ад рэдакцыі:** Зьмяшчаючы абодва дакуманты, зазначаем:

1. Паміж лістом гр. Марцінчыка і закідамі, якія рабіліся яму ў артыкуле „Тое, што сталася“, мы ня бачым *істотнай і фактычнай* розьніцы, хоць ліст зьяўляецца намаганьнем замазаць *сутнасьць* справы. Марцінчык хоча ўсё зьвясьці да дыскусіі аб „статутовых адхіленьнях“, якіх у сапраўднасьці ня было і няма, але якія хочуць бачыць пэўныя асобы, прыглядаючыся да працы ТБШ праз свае спэцыяльныя акуляры. Але затое Марцінчык ні слова ня сказаў аб *галоўным* мамэнце свайго выступленьня: аб супрацоўніцтве з палянізатарскімі арганізацыямі, да якога ён заклікаў і якое было асновай для ўсіх іншых яго вывадаў. Піша Марцінчык, што рэзалюцыі ня было, а ён сам выступаў толькі прыватна, „як чалавек“. У артыкуле „Тое, што сталася“ была гутарка толькі аб *праекце* рэзалюцыі; ад таго што Марцінчык выступаў „прыватна“, яго выступленьні і праект не перасталі быць *палітычнымі дэклярацыямі прадстаўніка пэўнага кірунку*, бо-ж Марцінчык — сябра Галоўнай Управы ТБШ. У сваім лісьце прычапіўся Марцінчык да календара: ён, бачыце, ня мог выступіць *на зьезьдзе* супроць удзелу сяброў ГУТБШ (Стэцкевіча і Шырмы) ў хадэцкіх палітычных дэманстрацыях, бо дэманстрацыі гэтыя былі пазьней. Нашто варочаць ката хвастом дагары? Артыкул так не гаварыў. Чаму лепш Марцінчык не расказаў грамадзянству, як ён *не на зьезьдзе* выступаў супроць гэтага? Не расказаў, бо ў яго такіх выступленьняў *ня было.*

2. Калі ў „Б.Г.“ № 12 мы цытавалі пункт рэзалюцыі Беластоцкай Акр. Упр. ТБШ, дзе безпадстаўна гаварылася аб „няслушнасьці“ артыкулу „Тое, што сталася“, — мы бачылі ў гэтым руку пэўных „закранутых асоб“, якім хацелася выгарадзіцца з гэтае „непрыемнае гісторыі“. У той самы час мы былі перакананы, што ўспомненая рэзалюцыя ня ёсьць думкай *усіх* сяброў Беласт. Акр. Упр. ТБШ. І сапраўды — думка *поўнага складу* АУ аказалася *іншай.* Супярэчнасьці адносна сьцьвярджэньня фактаў паміж абодвымі рэзалюцыямі мы ня бачым: факты і ў аднэй і ў другога пацьвярджаюцца ў адваротным сэнсе для ліста Марцінчыка.

3. Даючы магчымасьць дзеячам ТБШ выказацца на старонках „Бел. Газ.“ аб гэтых важных справах мы адначасна выказваем зьдзіўленьне, што ўсё гэта было сябрамі Галоўнае Управы Стэцкевічам і Шырмаю абыйдзена маўчаньнем, а ў „Летапісе“ № 2 проста запярэчана. Гаворыцца там, што калі-б у выступленьнях Марцінчыка была здрада, то яна была-б асуджана. Калі-ж не асуджана—значыць, яе ня было. Такія заявы фактычна прыкрываюць Марцінчыка, бо не паддаецца сумліву факт, што ягоныя заклікі сапраўды здрадніцкія.

# Віленская хроніка

*Апэляцыйны працэс забойцы Барэйшы.* 29 лістапада Віленскі Апэляцыйны Суд разглядаў справу б. вастрожнага стоража Александра Качаноўскага, які ноччу з 13 на 14 чэрвеня застрэліў старшага вастрожнай варты — Барэйшу. Акружны Суд два месяцы таму назад засудзіў Качаноўскага на 5 гадоў вастрогу, прыняўшы пад увагу яго п'яны стан у хвіліну забойства. Апэляцыя адкінула гэтую палягчаючую абставіну і павысіла кару да 10 гадоў.

*У гэты самы дзень* Акружны Суд судзіў беларускіх вучняў з б. Вучыцельскае Сэмінарыі імя Ф. Багушэвіча. На лаве падсудных заселі Атрахамавічанка, Аляшкевіч, Крупіч і Шутовіч, абвінавачаныя ў прыналежнасьці да КПЗБ. Сьведкамі былі вучні і вучыцялі б. сэмінарыі, а так-жа сам пан Астроўскі, вядомы спэцыяліст па вучнёўскім працэсам. Суд апраўдаў вучняў.

*Залішняя скромнасьць.* „Родны Край“ № 24 піша аб выходзе фашыстоўскай газэты пабеларуску «Новага Шляху» і дае заметцы загаловак «*Першы* фашыстоўскі орган пабеларуску». Пан Луцкевіч залішне скромны. Фашыстоўскія часопісі пабеларуску („Наперады“, „Званы“, „Край“) выдаваў і выдаў так-жа ён сам з Р. Астроўскім, Н. Трэпкай і рэштай кампаніі. Гэтае «чэсьці» пяршынства ніхто ад яго адабраць ня зможа.

*У белсанатарскім балоце* родзяцца ўсьцяж «расколы». Ня так даўно адтуль уцёк да хадэкаў Ф. Акінчыц, цяпер-жа «Беларуская Крыніца» зьмяшчае ліст новага бежанца Крука, які заяўляе аб сваім выступленьні з ТБА (Тавар. Бел. Асьветы). Крук тлумачыць свой чын асабістай нялюбасьцю да Самойлы (ёсьць там адзін такі), бо гэты грамадзянін «выкідае заслужаных беларускіх грамадзян з памешканьня ТБА, уважаючы гэтае памешканьне за сваё ўласнае». Не падабаецца Круку таксама, што Луцкевіч і Трэпка „ўзалежніваюць матэрыяльна ад сябе ТБА“ (чытай: Крука). Словам, тыповы „раскол“ на карытнай (ад слова „карыта“) аснове.

*Дайшла да Вільні* сумная вестка з Наваградку аб сьмерці беларускага студэнта Пятруся Пяршукевіча, выдатнага і нястомнага працаўніка на ніве ТБШ. Апошнія месяцы свайго жыцьця Пятрусь Пяршукевіч прысьвяціў арганізаваньню новых гурткоў Т-ва, здабываючы сабе ў наваградзкай вёсцы пашану і аўтарытэт барацьбіта з цемраю, за родную школу і супроць тых, хто гэтую барацьбу зрывае.

Таму трэба дзівіцца нагласьці беларускіх сяўцоў цемры з-пад сьцягаў хадэцыі, якія асьмеліліся спэкуляваць іменем тэбэшоўца пасьля ягонай сьмерці, хоць з імі ён нічога супольнага ня меў.

*Папраўка.* У артыкуле, зьмешченым у „Бел. Газ.“ № 12 пад назовам „У праграме — адно, на справе - другое“ (разьдзел „Што пішуць?“), напісана; Хадэкі затаіваючы гэтую „пачэсную“ ролю „Незалежнае“ Літвы называюць гаспадарчую палітыку „заваёўваньнем“... Нямеччыны і Англіі! Павінна быць: „называюць **яе** гаспадарчую палітыку“ і г. д.

# Пра беларускі лён і далёкае Пэру.

Просім паважанага аўтара выбачыць, што зьмяшчаем артыкул з вялікім спазьненьнем, хоць прысланы быў да № 9-га нашае газэты лічым, аднак, што артыкул свайго значэньня ня страціў.

Рэдакцыя.

Гэта нічога, што шуш, узьняты вакол „Паўночнага Кірмашу“ ў Вільні,—заціх. Мы варочаемся да гэтае справы, каб разглядзець яе *ў сувязі з іншымі зьявішчамі нашага гаспадарчага жыцьця.* Такому-ж разгляду пэўная адлегласьць толькі спрыяе.

Пра «Паўночны Кірмаш» пісала таксама беларуская мяшчанская прэса — санацыйны «Родны Край» і хадэцкая «Беларуская Крыніца». Характэрнай была тая *невыпадковая* плыткасьць, якою зіхацелі іхныя разважаньні.

«*Родны Край*» жальбаваў, што «шырокія колы нашага народу не стаяць яшчэ на адпаведным роўні», каб «у арганізацыі кірмашу ў сваім Краю» стаць „актыўным чыньнікам“. Прычынай гэтае разчуленасьці і сьлёз было ні больш, ня менш, як толькі тое, што «Родны Край» не прыгледзеў магчымасьці, каб... «*хаця скарыстаць*” з гэтага кірмашу «*больш-менш заможнаму селяніну-гаспадару*».

«*Беларускай Крыніцы*» асабліва спадабалася на „Паўночным Кірмашы“ ідэя ільняное выстаўкі, бо гэта-ж ідзе зусім па думцы хадэкаў...

На гэтым беларуская мяшчанская прэса спынялася, *ня хочучы* бачыць *глыбокіх* і сапраўды *істотных* мэтаў, якія ставілі перад сабой арганізатары „III Паўночнага Кірмашу“. А гэтыя мэты былі відавочны на першы пагляд вока і арганізатары „Кіршаму“ іх не хавалі.

Уся акцыя была арганізавана пад лёзунгам „*пераграваньня крызісу*“, пад лёзунгам „*самавыстарчальнасьці*“, выхадным пунктам для якой стаў *лён.* У гэты час ільном была, даслоўна, завалена ўся прэса. Генэрал Жэлігоўскі нават расказаў байку пра „сьпячую князёўну“, якой на гэты раз быў... лён.

Аб самым «Кірмашы» і гаварыць ня прыходзіцца: тут „сейце лён“, „насіце ільняную вопратку“ і т. п. і г. д. на кожным кроку і на ўсе лады. Словам, лён стаў раптам усім, чым толькі хочаце, нават „выхадам“ з крызісу.

Бязумоўна, лён — расьліна дужа карысная і цьвіце сіненькімі кветкамі і ўсё такое, але мы сумляваемся ў тым, што ільняная сьцежка вывядзе шырокія масы згалелага сялянства Заходняй Беларусі на шлях дабрабыту. Не дарма на ільняной выстаўцы сярод многіх экспанатаў нельга было днём з агнём знайсьці няводнага прыкладу са звычайнай сялянскай гаспадаркі. Справа ў тым, што *лён расьце на зямлі,* а яе то якраз і няхватка ў селяніна.

Але тут мы хацелі зьвярнуць увагу на іншы бок гэтае самае справы. Асноўныя землі нашага краю з Віленшчынай на чале маюць ператварыцца ў *ільняныя палёткі*—так гэта выглядае ў прапагандзе. Побач, аднак, з гэтым, на ўсім «Кірмашы» мы ніразу ня сустрэліся з прапагандай такіх, прыкладам, рэчаў, як будаўніцтва ў Заходняй Беларусі пераапрацоўваючых гэты самы лён *фабрык,* а таксама *заводаў,* выробляючых адпаведныя машыны. Выходзіць, што край наш павінен стаць *дадаткам* да польскай тэкстыльнай прамысловасьці, з усімі выцякаючымі адгэтуль вывадамі.

Гэтыя *асаблівыя,* нейкія мачышыныя, адносіны да нашага краю праяўляюцца і ў іншых справах, вырастаючы, такім чынам, у сыстэму.

На старонках «*Gazety Polskiej*» праз даўгі час вялася цікавая дыскусыя наконта асушкі Палесься. Што-ж тут здавалася-б дрэннага? Справа добрая. Прыгледзьмася-ж, аднак, да апошняга дыскусыйнага артыкулу „Zagadnienie Polesia“ („G. P.“ за 29/IX г. г.) інжынера Клюзьняка.

Адным з асноўных аргумэнтаў аўтара за асушку ёсьць тое, што Палесьсе—гэта „тэрыторыя*) найменш заселеная, дзе буйная зямельная

*) усюды падкрэьлена намі—В. М.

# Нашае жыцьцё.

## Ліст у рэдакцыю.

(Радзілаў. маёнтак Цлуч). Мы беларусы-сыравары, хоць працуем аддалёк ад сваіх беларускіх вёсак, даведаліся, што выходзіць наша праўдзівая „Беларуская Газэта“.

Выканаем свой абавязак - і гэта ёсьць абавязак кожнага беларуса, — пасылаем 3 злоты і просім рэдактара ды супрацоўнікаў, каб газэта выходзіла не два разы месячна, а штотыдзень.

Мы, сыравары, працуючыя па ўсіх кутках Польшчы, хоць ня маем сваіх „зьвёнзкаў“ сыраварскіх, але будзем ад сыраварні да сыраварні перадаваць адрэс нашае праўдзіва работніцка-сялянскае газэты. Спадзяемся, што кожны сьведамы работнік-беларус з вялікаю ахвотаю будзе прысылаць свой адрэс і грошы на падпіску.

Ад імя сыравараў. *Л. Казак.*

## Так ня можа быць далей.

(фанэрная фабрыка, Пінск). Большая частка рабочых нашае фабрыкі — гэта маладыя дзяўчаты. Прышлі яны з вёсак зарабіць на кавалак хлеба, прышлі такімі стыдлівымі, запалоханымі, павясковаму дзікімі. Амаль усе няпісьменныя. Многія з іх працуюць ужо 3—4 гады. Працуюць па 12 гадз. ў суткі. А што маюць? — 1 злоты, а самае большае — 1 зл. 20 гр, (дарослыя атрымліваюць да 3 злотых). Маюць яшчэ кожны дзень лаянку з боку майстроў ды пахабныя прыставаньні. Не адну тут дзяўчыну майстры ашукалі, згвалцілі, давялі да распусты. А варта дзяўчыне толькі пайсьці наперакор майстрам, як пачнуць яе абсьмейваць, цкаваць, прычапляцца пакуль ня выжывуць з фабрыкі. Рабочыя, якіх на фабрыцы каля 350, неарганізаваныя і прапускаюць міма кожны такі выпадак. Не павінна так быць далей. Дзяўчаты, няхай сабе цёмныя, няпісьменныя, вясковыя дзяўчаты, але яны таксама людзі і павінны мець чалавечыя варункі працы. Мусім арганізавацца, мусім разам падумаць, што і як зрабіць, каб палепшыць сваё жыцьцё. Бо апрача таго, што мы прымушаны працаваць за бесцан, дык яшчэ ад пылу, дыму і смуроду задыхаемся, ня маем ні адпачынку, ні лекарскай дапамогі. Мусім арганізавацца, каб змагацца за свае правы. Праўда, у Пінску наарганізоўвалі розных „кулэк“ і „стшэлецкіх“ і „спартовых“, але ўсё гэта не для нашай абароны. Мы павінны арганізаваць на сваёй фабрыцы свой саюз і свае культурна-асьветныя гурткі для ліквідацыі няпісьменнасьці і для барацьбы з цемрай. *Фанэрніца.*

## Папоўскі вызыск.

(в. Мыслабаж, Ляхавіцкай гм., Баранавіцкага пав.). Памёр у нашай вёсцы бедны сялянін. Дзеля традыцыйнага звычаю, сын памёршага паехаў у мястэчка за папом. Поп проста з парогу, не ўваходзячы ў гутарку, зажадаў тут-жа 10 злотых. Сын доўга прасіў спусьціць цану, бо такВеля ня мае. Толькі пасьля гэтага поп уважыў яму 3 злоты. Сын, маючы 6, даў іх папу, а злот абяцаў аддаць як прыедуць у вёску. Паехалі. На месцы поп хутка зрабіў сваё дзела, пакурыў ладанам хату, сказаў нябошчыка нясьці, а сам зьвярнуўся да сына па абяцаны злот. Сын запэўняў папа, што злот прынясе яму на могліцы, бо яшчэ не пазычыў. Тады поп замахаў са злосьці рукавамі, пакінуў нябошчыка і пабег у другі бок вёскі. Усе былі зьдзіўленыя, што поп так разыйшоўся за адну залатоўку, дагналі яго і пачалі запэўняць, што гэтую залатоўку яму аддадуць. Але поп упёрся пры сваім. Тады з грамады пачуліся калючыя заўвагі па адрасе папа, што ён сам нам зусім непатрэбен, але што нас змушаюць з ім знацца, караючы за пахаваньні без яго. Гэта зусім вывела з раўнавагі папа і ён, зашчыміўшы кулакі, кінуўся на грамаду, пагражаючы ўсім ланцугамі і турмой, пасьля чаго зьнік з вачэй. Нябошчыка панясьлі бяз папа, які разам з солтысам памаршыраваў у кірунку могліцаў, спадзяючыся, што яго перапросяць. Але гэтак ня было. Нябошчыка засыпалі, а замест сьвянцонай вады, дзеткі памёршага, пакрапілі магілу сьлёзкамі. Папоўскія струмэнты звалілі на воз і павязьлі ў мястэчка, а поп з дзякам ішлі пехатою па гразкай дарозе 5 кілямэтраў аж да самае свае хаты.

*Кас. Бай.*

## „Сьвецяцца“.

Пішу я пра нашую вёску Тапілец, Харашчанская гміны. Беластоцкага пав., паложаную над ракою Нарваю, — этнаграфічна-географічным рубяжом Беларусі з Польшчаю.

У апошнія часы несьвядомыя, застрашаныя людзі кажуць: „часта яны сьвецяцца“. Гэтая іронія датычыцца гуртка ТБШ, бо цёмныя і варожыя нам сілы сьведама і нясьведама стараюцца ачарніць.

Нясьведамы па нясьведамасьці не заўважае карысьці, якую прыносіць вёсцы гурток ТБШ, пашыраючы кніжку, газэту і жывое беларускае слова праз сцэну, а сьведамыя — сваёй шкодніцкай работы, стараюцца перакруціць у дрэнны бок

„Сьвецяцца“, гэта знача гарыць. І сапраўды, за апошнія два гады ў нашай вёсцы маем другі раз выпадак пажару (ня лічучы стагоў на балоце). Сёлета занялося гумно гаспадара С. Васілеўскага. Ён сам вартаваў і ўгледзяўшы вагонь, пабег ратаваць хоць жывёлу, але выратаваў толькі каня з возам, а рэшта ўсе згарэла. Хата асталася. Між іншым, у гэтай хаце знаходзіўся гурток ТБШ: сцэна, бібліатэка і канцэлярыя. Калі зьявілася разам з пажарнікамі Харашчанская паліцыя, дык пан камэндант бяз сьледзтва згануў: „Nielegalne zebranie spaliło“ і гэта бязглузьдзіца разнялася па ўсёй ваколіцы...

Толькі вось на гэты раз выявілася хто здольны сьведама натраўляць несьведамых сялян на тэбэшоўцаў, гэта — Рыгор і Алесь Хверасі, абодвыя выкінутыя з гуртка Т-ва за шкодніцкую работу. Не пасьпеў яшчэ пажар суняцца, як браты Хверасі пачалі падбухторываць прыбітых горам людзей, каб падперлі дзьверы хаты, дзе месьціцца гурток Т-ва, і спалілі гэту „канцэлярыю банды“. На такую подласьць здольны толька гэтыя людзі! Бо запраўды, ці-ж бы Тапільскі гурток ТБШ ня робіць усё, каб якраз вывясьці „банду“ з нашае вёскі? Ці ня можа тапільская моладзь зарганізована ў Т-ва служыць прыкладам іншым? Тут ужо гарэлка і бойкі зышлі з жыцёвае арэны, а ўсяму гэтаму добры пачатак дало ТБШ... Дык якая-ж гэта „банда“? Ганьба вам, здраднікі чарнасоценцы! Няма вам мейсца ў нашых радох!

Нарэшце колькі словаў аб таямнічым выпадку, які меў мейсца ў тым-жа Тапільцу. Неяк вясною, праходзячы праз могілкі, быў падстрэляны ў голаву, крыху ніжэй віска, на вылят, наш сябра і сябра Беластоцкае Акружное Управы ТБШ — Сымон Русь. Знайшлі яго з слабымі адзнакамі жыцьця на другі дзень пад вечар. У шпіталі вылечыўся. Прычына выпадку — невядомая, сам пацярпеўшы кажа, што ня ведае, хто яны гэтыя злачынцы, толькі адно пэўна, што з асабістымі парахункамі тут няма нічога супольнага. Пракуратура абвінавачывала Руся за „усілованьне самабуйства“, але нядаўна справу „умажыла“.

Вось якія падзеі ў нашых Тапільцах. *Асот.*

# Апошнія навіны.

## Польшча

### Паседжаньне Сойму.

Пасьля месячнага перапынку, 12-га сьнежня ізноў сабраўся Сойм, каб прадаўжаць працу над бюджэтам. Першае паседжаньне трывала 12 хвілін. На ім урадавы блёк сцьвярдзіў, большасьцю галасоў няважнасьць пасольскіх мандатаў дзеячоў „Централеву“. Апазыцыя зрабіла дэманстрацыю ў чэсьць сваіх лідэраў.

Бюджэтныя справы дыскутуюцца ў адпаведных соймавых камісіях,

### Выбары ў самаўрады.

Пасьля выбараў у вясковыя самаўрады, якія адбыліся пераважна без галасаваньня, шляхам г. зв. „рэклямацыі“, распачаліся выбары ў самаўрады гарадзкія. На Паморры выбары даўно закончыліся. Значную частку мандатаў надалей захавала эндэцыя. Адбыліся таксама выбары ў гарадох Заходняе Украіны і на паўдні Польшчы. Мандаты трапляюць пераважна ў рукі Б. Б. Хутка распачнуцца выбары ў гарадох Зах. Беларусі.

### Праект новай канстытуцыі.

Урадовая прэса апублікавала аканчальны тэкст праекту новае канстытуцыі, выпрацаванага клюбам Б. Б. Паводле праекту Прэзыдэнт атрымлівае найбольшую ўладу і яму падпарадкаваны ўсе дзяржаўныя ворганы. Сойм, хоць выбіраецца шляхам усеагульнага і тайнага галасаваньня, абмяжоўваецца ў правох. Пасолы трацяць нетыкальнасьць. Сэнат складаецца з 1/3 назначаных Прэзыдэнтам сэнатараў і з 2/3 выбраных грамадзянамі, якія маюць вышэйшыя ордэны: „Віртуці Мілітары“ і „Крыж непадлегласьці“.

### Рэгіна Каплан засуджана на 15 г. вастрогу.

9 сьнежня ў Кобрыне перад акружным судом распачаўся працэс камуністычнае дзеячкі Рэгіны Каплан, суджанай у пачатку верасьня разам з іншымі 8 сялянамі надзвычайным судом. Гады, як ведама, 8 сялян былі прыгавораны да вечнага вастрогу, а справа Рэгіны Каплан перадана звычайнаму суду. Рэгіну Каплан абвінавачвалі ў зарганізаваньні нападу на пастарунак паліцыі ў вёсцы Навасёлках. Бараніў падсудную адвакат Дурач. Прысуд—15 гадоў вастрогу. Абарона зложыла апэляцыю.

### Польска-нямецкае збліжэньне.

Распачатыя 15 лістапада, візытай польскага пасла ў Гітлера, польска-нямецкія перагаворы працягваюцца. У канцы лістапада марш. Пілсудскі прыняў нямецкага пасла фон-Мольткэ. Пры сустрэчы быў прысутны так-жа міністар замежных спраў Бэк.

Выданы пасьля гэтага камунікат Польскага Тэлеграфнага Агенцтва гаворыць: „У гутарцы парушаліся справы, аб якіх гаварылася падчас сустрэчы пасла Рэчыпаспалітае ў Бэрліне з канцлерам Гітлерам і ізноў сьцверджана згоднасьць паглядаў“.

Праз некалькі дзён у сваю чаргу нямецкі віцэканцлер фон-Папэн прыняў польскага пасла Ліпскага.

## Заграніца

### Мары ангельскага лерда.

У канцы лістапада лёнданская газэта „Дайлі Майль“ зьмясьціла артыкул лерда Ротэрміра „Заплата Нямеччыне Заходняю Расеяй“, дзе гэты лёрд прапануе Англіі і Францыі прызнаць нямецкай расе уступкі коштам Саветаў. Лерд ня бачыць небясьпекі для Заходняе Эўропы, калі Гітлер „зацікавіцца слаба заселенымі абшарамі Заходняе Расеі“ (чытай: Беларусьсю і Украінай). Артыкул Ротэрміра выклікаў вялізарнае абурэньне у СССР. Савецкая прэса ставіць гэтую вылазку лерда на адным роўні з плянамі Розэнбэрга і Гугэнбэрга, падкрэсьліваючы цесную сувязь паміж Бэрлінам і ангельскімі кансэрватыстамі. Камсамольная „Праўда“ піша: „Сусьветны капітал шукае найміта ў для выкананьня антысавецкіх плянаў. Брунатны сьцяг здаецца яму найбольш адпаведным. Але гандляры трупаў забываюць, што Савецкі Саюз ня Кітай і не калёнія. Хто сягне па нашыя землі, няхай падумае аб сваіх уласных“.

### Ізноў зьмена габінэту ў Францыі.

Ноччу з 23 на 24 лістапада ў Францускім парляманце быў звалены большасьцю 321 голаса супроць 247 урад сэнатара Сарро, праіснаваўшы мала больш як месяц. Такая частая зьмена габінэтаў выклікала сярод францускіх палітыкаў вялікую трывогу тым больш, што прычынаю урадавых крызісаў зьяўляюцца ўсьцяж фінансавыя труднасьці.

Прэзыдэнт Лебрэн даручыў тварэньне новага габінэту Эрыо, але той адмовіўся, высоўваючы як прычыну недамаганьні ў здароўі. Аканчальна стварыў габінэт сэн. Шотан, таксама радыкал, як і яго папярэднікі. Склад ураду мала зьмяніўся. Міністрамі замежных спраў і вайны асталіся надалей Поль-Бонкур і Далядзье. Новаму габінэту не прарочаць доўгага існаваньня, але пакуль-што ён пры галасаваньні даверра атрымаў.

### Японія прапануе Амэрыцы дагавор.

Паводле інфармацыі японскай прэсы, міністар замежны спраў Хірота зьбіраецца запрапанаваць Амэрыцы паразуменьне. Японія мае прызнаць правы Амэрыцы да Філіпінскіх выспаў, амэрыканскія дагаворы з Кітаем і спэцыяльныя прывілегіі у гандлі з Манджурыяй. Ад Амэрыкі Японія дамагаецца прызнаньня японскіх правоў на Далёкам Усходзе, асабліва у Манджурыі і Манголіі, дагаворы аб супольнай палітыцы ў Кітаі і нэутральнасьці у выпадку вайны Японіі з якой-нібудзь іншай дзяржавай.

### Літвінаў у Рыме.

Пасьля некалькі тыднёвых перагавораў з амэрыканскім урадам, у выніку якіх наступіла навязаньне дыпляматычных адносінаў між СССР і Амэрыкай, народны камісар Літвінаў вярнуўся ў Эўропу. Па дарозе ён спыніўся на запросіны італьянскага ураду ў Рыме. Мусоліні хацеў прыцягнуць СССР да перабудовы Лігі Нацыі, якая пасьля выступленьня Японіі і Нямеччыны зусім асла̄бела, а таксама меў намер падрыхтаваць грунт для „разбраенчай“ канфэрэнцыі „вялікіх дзяржаў“. Перад ад'ездам Літвінаў, на запытаньне журналістаў аб выніках перагавораў адказаў, што Савецкі Саюз гатоў супрацоўнічаць над узмацненем міру з кожнай дзяржаваю, якая шчыра гэ

---

ўласнасьць мае вялікі процант нявыгадаў, а таму гэтая тэрыторыя найбольш надаецца для *асадніцтва...*“

Развежаючы далей свае асадніцкія „камбінацыі“, пан Клюзьняк прыходзіць да вываду, што ўсё гэта дасьць магчымасьць „адцягнуць надмерную колькасьць насельніцтва з заходняе часткі Польшчы“ на Палесьсе. Гэта — паводле плянаў аўтара—выйдзе таньней і карысьней, „чым прыкладам, эміграцыя ў Пэру*).

Пры асушцы Палесься пан Клюзьняк хоча выкарыстаць, як бясплатную рабочую сілу, *шарваркі*, якія тут быццам „лягчэйшыя да выкананьня ў значна большай колькасьці, чым у *іншых* частках краю“.

Такім чынам, на беларускім і ўкраінскім Палесьсі, на землях, асушаных працай мясцовых людзей, маюць быць—па думцы інжынера — пасаджаны польскія каляністы, *г. зн. Заходняя Беларусь мае сабой замяніць ... Пэру.*

Таго, што шырокія масы беларускага сялянства *задыхаюцца без зямлі*, пан Клюзьняк ня бачыць. А можа ён думае надзяліць беларускіх сялян зямлёй на Марсе ці на якой-небудзь іншай плянэце? *В. Мілевіч.*

*) Пэру—край у Паўднёвай Амэрыцы, паўкалёнія.

тага міру жадае. Адносна Лігі Нацый Літвінаў заявіў, што Савецкі Саюз ня думае прымаць у ёй удзелу, як таксама не згаджаецца на канфэрэнцыю толькі „вялікіх дзяржаў“. Дзеля таго, што былі гутаркі аб сустрэчы Літвінава з рымскім папаю, народны комісар запярэчыў ім, кажучы, што гаварыць з папаю ён і ня зьбіраўся, бо ў СССР рэлігіі аддзелены ад дзяржавы. Варочаючыся ў Маскву Літвінаў спыніўся ў Бэрліне, але з прадстаўнікамі нямецкага ўраду сустрэчаў ня меў.

**Францыя і Нямеччына.**

Амаль што адначасна з пачаткам перагавораў польска-нямецкіх распачаліся перагаворы паміж Нямеччынай і Францыяй. Гітлер двойчы канфэраваў з францускім пасьлом Франсуа Понсэ, які кожны свой крок узгадняў з сваім урадам. Паводле паведамленьняў прэсы, найпаважнейшым разыходжаньнем ёсьць справа Саарскага басэйну, акупаванага на моцы Вэрсальскага трактату Францыяй. Гітлер дамагаецца далучэньня Саары да Нямеччыны. Пасол Понсэ ад імя францускага ўраду зляжыў заяву, у якой сьцьвярджаецца, што ні Францыя, ні Нямеччына адны вырашыць саарскага пытаньня ня могуць, бо яно закранае асновы вэрсальскага трактату, таксама, як справа дазбраеньня Нямеччыны.

Ня гледзячы на такія разыходжаньні, францускa-нямецкім перагаворам надаецца вялікае значэньне.

**Рэвалюцыйныя выбухі ў Гішпаніі.**

Непасрэдна пасьля выбараў у парлямант разгарэліся на ўсёй Гішпаніі з нябывалай сілай рэвалюцыйныя падзеі. Цэнтрам іх стала Барсэлёна, дзе з кожным днём завастрал ся трываючая некалькі тыдняў забастоўка транспортных работнікаў і дзе асабліва вялікую актыўнасьць выказвалі камуністы. Рэвалюцыйны рух шпарка перакінуўся на правінцыю. Разгарэліся стычкі паміж работнікамі і паліцыяй ды верным ураду войскам. У Сарагосе за адну ноч было 8 забітых і некалькі дзесяткаў параненых. У Грэнадзкай правінцыі спалены 4 касьцёлы і адзін манастыр. Анархісты кідаюць бомбы.

Абвешчаная 11 сьнежня ўсеагульная забастоўка ахапіла шырокія пласты работнікаў. У Альгэцінос, Сэвільі, Кадыксе, Альмэніі і іншых вузлах да забастоўкі далучыліся чыгуначнікі. Баставалі так-жа матросы. У порце Сан-Сабэсьцьян дайшло да вострай сутычкі паміж бастуючымі і паліцыяй. Шмат дзе на бок рэвалюцыянэраў перайшло войска. У Матас была абвешчана камуністычная рэспубліка. Гарады Вальдэроблес, Алькампэсь, Пэраньта—былі такжа заняты рэвалюцыянэрамі. У Барсэлёне з вастрогу вызвалены палітычныя вязьні.

**Паведамляем усіх падпішчыкаў „Бел. Газ.“, каб падпісную плату слалі на конто Р. К. О. № 144.511. Уласьнік конта — інж. А. Карповіч.**

# Ці ведаеш, што:

× Узбунтаваная правінцыя Фу-Дзян, дзе генэрал Цан-Цін-Кай стварыў новы незалежны ад Нанкіна ўрад антыгаміндацаўскі і антыяпонскі, — адкінула ўльтыматум Чанг-Кай-Шэка, які вызначыў тэрмін для пакоры. Чан-Кай-Шэк распачаў 5 сьнежня ваенныя дзеяньні супроць Фу-Дзяну. 19 армія Цан-Цін-Кая вядзе ўжо бай з нанкінскім войскам. Калі Цан-Цін-Кая запыталі, ці мае ён сувязь з камуністамі, той адказаў, што не, але прызнаў, што ягоная армія дагаварылася з імі аб пераміры.

× У Коўне Акружны Суд засудзіў 150 сялян на арышт за самавольны выруб лесу і супроцістаўленьне лясьніку.

× У Парыжы перад немецкім пасольствам адбылася масавая дэманстрацыя работнікаў, якія крычалі „Далоў гітлерызм! Зволыньць Дымітрава!“

× Нядаўна ў Горадзенскім Акружным Судзе адбылася працэс работніцы Зіны Барадзік. Працэс зьяўляецца водгукам вясьняный забастоўкі на фабрыцы дыкты ў Горадні, падчас якой работнікі апанавалі фабрыку і ня выходзілі з яе, так што паліцыя выкідала іх сілаю. Тады работніца Барадзік, быццам, кінулася з бутэлькаю на паліцыянта. Сьведкі сьцьвердзілі, што гэтак як было, бо сама Барадзік, ударaная гумовай палкаю па галаве, абамлела. Суд работніцу апраўдаў.

× „Кур'ер Віленскі“ паведамляе, што ў Менску адбыўся надзвычайны зьезд камуністычнае партыі Савецкай Беларусі. На гэтым зьезьдзе з прамовамі выступалі таксама грамадаўцы Тарашкевіч і Рак-Міхайлоўскі.

*За апошні час мы атрымліваем ад сваіх падпішчыкаў шмат лістоў з запытаньнямі: чаму не атрымліваюць газэты.*

*На гэта адказваем усім, хто зьвяртаўся з гэткімі запытаньнямі, што газэта высылаецца, дамагайцеся на пошце і ў гмінах, складайце паштовыя рэклямацыі. Мы са свайга боку парушым гэту справу перад паштовымі ўладамі.*

*Адміністрацыя.*

× Адбыўся кангрэс нэо-сацыялістаў, што адлучыліся ад сацыялістычнае партыі, дамагаючыся поўнай адмовы ад міжнароднай пралетарскай салідарнасьці нават на словах і высоўваючы лёзунг нацыянальнага сацыялізму. Нэосацыялісты дамагаліся таксама яшчэ больш цеснага супрацоўніцтва з іншымі буржуазнымі партыямі і ўдзелу ўва ўрадзе. Сацыялістычная партыя на гэта не пайшла, каб ня страціць дэрэшты сваіх уплываў. Нэосацыялісты ж наперакор партыйнай дысцыпліне рабілі пасвоему і нарэшце аддзяліліся ў цалком асобную партыю, якая называецца „Сацыялістычнай партыяй імя Жорэса“, астаючыся аднак у II Інтэрнацыянале. Паміж гэтым нэосоцыялізмам і нацыянал-соцыялізмам—фашызмам — трудна правясьці мяжу.

× У СССР прыступілі да наладжаньня радыётэлефоннае сувязі паміж Масквою і Нью-Іоркам.

× Кракаўскі „Ілюстр. Кур. Цодз.“ паведамляе: Апэляцыйны Суд у Пазнані разглядаў справу жаўнэра Якуба Флеса, абвінавачанага ў тым, што праводзіў у казармах камуністычную прапаганду. Апэляцыйны суд павялічыў Флесу кару з 3 да 5 гадоў вастрогу.

× Літвінаў кажучы аб канфэрэнцыі па „разбраеньні“, назваў яе трупам за безплодную працу“ пераліваньня з „пустога ў парожнае“ і бязконцага адтэрміноўваньня.

× У пачатку 1934 г. мае наступіць абмен палітычныя вязьняў паміж Саветамі і Польшчаю. У сувязі з гэтым ужо вядуцца перагаворы.

× За апошні час заўважываецца ў Амэрыцы частыя выпадкі г. зв. „лінчаў“, або самасудаў над нэграмі, якіх ловяць і вешаюць, або забіваюць. Пачалося гэта ад вылінчаваньня двох нэграў у Каліфорніі, якое губэрнатар пахваліў. З гэтага відаць, што „цывілізованыя“ дзікуны стараюцца незадаваленьне прыдушаных крызісам, цёмных мас накіраваць на нічым ня вінных нэграў, заспаняючы гэтым самым тых, хто сапраўды нясе віну за цяперашні лад.

× Сьледам за іншымі дзяржавамі і Літва падпісала лёнданскі дагавор 8 дзяржаў з СССР аб азначэньні нападаючай стараны.

× Нядаўна адбыўся суд Язэпа Лугоўскага—фэльчара макатоўскага вастрогу ў Варшаве і вязьня Чэрмановіча, якія, быццам зарганізавалі нелегальную пошту з вастрогу на волю і наадварот. Лугоўскаму далі 1½ годы вастрогу, а Чэрмановічу — 8 месяцаў.

× У сувязі з бюджэтным дэфіцытам францускі ўрад мае намер расьпісаць унутраную пазыку на 1,500 мільёнаў франкаў.

× У Амэрыцы пасьля 16 гадоў прагібіцыі (забароны вольнае прадажы алькаголю) цяпер яна скасована.

× Як падаюць газэты, гандлёвыя францускасавецкія перагаворы спыніліся і няма надзеі на хуткае навязаньне новых перагавораў.

× На 25 сьнежня склікаецца бюджэтная сэсія Цэнтральнага Выканаваўчага Камітэту СССР На парадку дня стаіць зацьверджаньне бюджэту і гаспадарчага пляну на 1934 г., справаздача аб выніках бягучага году ў сельскай-гаспадарцы і плян засеву на наступны год.

× У канцы лістапада ў Варшаве паліцыя правяла арышты сярод г. зв. незалежных сацыялістаў. Абвінавачваюць іх, што яны зьяўляюцца замаскованымі камуністамі. Была праведзена рэвізыя ў памешканьні спартовага клюбу „Блыскавіца“, дзе, быццам, знойдзены кампрамітуючыя матэр'ялы,

## Адказы рэдакцыі.

ФАНЭРНІЦА. Жадаем пасьпеху ў працы і ў барацьбе за чалавечыя правы. Радзім залажыць гурток ТБШ. Пішэце, што чуваць у Пінску

ГОЛЫ. Вашая карэспандэнцыя вельмі добрая. Тое, што „хутароў і сёньня няма“, думаем, ня вельмі смуціць вясковую беднату, якая, як Вы пішэце, хутароў і не хацела. Чакаем новых карэспандэнцый.

АДЗІН З РАБОЧЫХ. Карэспондэнцыю зьмяшчаем. Пішэце, што чуваць наагул у Вашай ваколіцы. Вершык ня пойдзе, бо і слабенькі і ніякай глыбейшае думкі ня мае.

ЯЗЭП НІВА. Усё мы атрымалі. Артыкул аб школе-скарацiўшы, пусьцім. Матэр'ялы, аб якіх Вы гаворыце, будуць выкарыстаны ў бліжэйшы час. Перад гэтым, аднак, мы паразумеемся з Вамі

ІВАН ГЕРУС. Карэспандэнцыя ня цікавая. Вы такіх нам ня пішэце. Ці няма ў Вашай ваколіцы больш паважнейшых здарэньняў?

М. ЛЯШУК. Ваш ліст мае рад няправільных думак. Вы дзівіцеся, чаму беларускія газэты „сварацца“ між сабою? Уважней прыглядайцеся да беларускага і міжнароднага жыцьця, а тады пабачыце, што гэтыя прычыны „сваркі“ ня ёсьць неч'яй выдумкай, ні злой воляй, але законным разьвіцьцём беларускага руху.

АЛЕКСАНДАР ТУРКА. Факты, падaныя ў Вашым лісьце, пастараемся выкарыстаць на другі раз. Старайцеся выразьней пісаць. Сьпіс кніжак будзе хутка друкавацца.

ВЯСКОВЫ. З прычыны браку месца не скарысталі

МАЛЫ. Факты, падaны у карэспандэнцыі, старыя і пры тым дражлівыя. Тое, што ёсьць такія вырадкі, як Усевалод Анісімовіч, ня дзівіцеся. Яны, аднак, ня здолеюць стрымаць руху, ён пакоціцца наперад і захлыне іх. З карэспандэнцыі відаць, што Вы пісаць можаце. Будзеце нашым карэспандэнтам, але пішэце на тэмы больш зьвязаныя з штодзенным сялянскім жыцьцём.

СЫРАВАРЫ—КАЗАК. Ліст Ваш зьмяшчаем. Газэту выслалі і будзем надалей высылаць. Пішэце аб жыцьці работнікаў—сыравараў. Прывет!

У. М. Вашу карэспандэнцыю, аб здрадніцкай дзейнасьці Сахарчука і Трахіміка ў гуртку ТБШ В. Грынок, атрымалі. У наступнам нумары выкарыстаем.

**З тэхнічных прычын „Літэратурную „Старонку“ пераносім на наступны нумар „Беларускай Газэты“.**





Рэдактар-выдавец: інж. А. Карповіч. Друкарня Я. Левіна Вільня, Нямецкая 22